

گول زنک (هوکس)ها

زینب گلزاری

تصویرگر: لیدا معتمد

اتفاق یا ادعا و یا ترساندن افراد باشد. هوکس‌های تاریخی، هنری و علمی ممکن است در قالب خبر متنی، تصویر تغییر یافته به کمک نرم افزارهای ویرایشی مثل فتوشاپ، صوتی و یا ویدیویی منتشر شوند. هوکس‌هایی که تأثیرپذیرند و به زودی باور می‌شوند، موضوعات روز جامعه هستند که در قالبی جدی به راحتی انتقال می‌یابند. مثلاً هم‌زمانی خوردن نوشابه و قرص نعنائی، یا شق القمر ۵ شهریور یا صفحه کلید تقلبی دستگاه خودپرداز و ...

هوکس‌های باورپذیر معمولاً لایه‌ای از واقعیت را نیز به همراه دارند و همین سبب پذیرش و گسترش آن‌ها می‌شود. تشخیص هوکس چندان پیچیده نیست و با پیگیری چند نشانه می‌توان آن را شناخت.

در این مقاله قصد داریم با معرفی راهکارهایی برای بررسی نشانه‌ها، از افتادن مخاطبان در دام هوکس‌ها تا حد امکان پیشگیری کنیم:

۱. خبر را درست و کامل بخوانید و فیلم یا تصویر را با دقت مشاهده کنید. اگر به نظرتان عجیب آمد، قبل از نقل آن برای دیگران، اقدامات زیر را انجام دهید:

منبع خبر را بررسی کنید. این مهم‌ترین و اصلی‌ترین نکته‌ای است که باید در مورد درستی یک مطلب به آن توجه داشت. اینترنت و گوگل منبع نیستند. انگلیسی بودن متن خبر نیز به معنای معتبر بودن آن نیست. نام‌هایی را که در خبر به آن‌ها استناد شده است یا لینک خبر را با یک جست‌وجوی ساده در اینترنت خواهید یافت. مثلاً دکتر چراغی،

ریشه لغوی این کلمه از «Hocus pocus» به معنای «تردستی» گرفته شده است و در لغت‌نامه «اغفال»^۴، «تقلب»^۵، «جعل»^۶، «مکر»^۷ و «فریب‌دادن»^۸ از مترادف‌های آن شناخته شده‌اند.

انتشار اطلاعات غلط و جعل گفتار، آگاهانه و به قصد فریب یا شوخی کردن با افرادی که احتمالاً آن را باور می‌کنند، «هوکس» نامیده می‌شود

هر خبر دروغی را نمی‌توان هوکس نامید. خبری هوکس است که سازنده آن به قصد فریفتن یا شوخی کردن با دیگران به عمد و در قالب اخبار و گزارش جدی، آن را انتشار دهد. البته هوکس‌ها همیشه به صورت خبر یا متن نیستند و گاهی در قالب تصویر، صوت و یا فیلم ساخته و منتشر می‌شوند. انگیزه سازنده هوکس معمولاً مواردی چون دست انداختن دیگران، طنزنویسی انتقادی، انتقام‌گیری شخصی، سودجویی اقتصادی و تأثیر بر بازار، پرونده‌سازی و تقویت خرافات مذهبی است. با گسترش فناوری، امروزه هوکس‌ها به سادگی و در سطح وسیعی با ابزارهای ارتباطی به ویژه اینترنت، تلفن همراه و حتی رسانه‌های گروهی منتشر می‌شوند و به علت زودباوری و شتابزدگی افراد، بازار شایعات را داغ می‌کنند.

هوکس از نظر محتوا می‌تواند در مورد مسائل دینی و مذهبی، مسائل اجتماعی از جمله هشدار در مورد

به گزارش خبرنگار «تلنا»، به نقل از مجله «Top Technolog»، چندین پیش بیل‌گیتس، مؤسس شرکت «مایکروسافت»، در سخنرانی خود در کالج «کونکورديا»^۱ به این نکته اعتراف کرد که در ساخت ویندوز از محمدبن موسی خوارزمی، ریاضی‌دان برجسته ایرانی الهام گرفته است. وی در سخنرانی خود گفت که با خواندن کتاب «پنجره ارقام» خوارزمی و مطالعه نوشته‌های او در باب منطق فازی و جبر دوگانه، ایده ساخت ویندوز در ذهنش شکل گرفت. حتی بعدها نام ویندوز xp را از کلمه «xarazmiprestige» به معنای «اعتبار خوارزمی» گرفته است.

متن این خبر، در اواخر سال ۱۳۹۲ در فضای مجازی منتشر شد؛ خبری که اهل مطالعه و پژوهش، به سرعت به شایعه بودن آن پی بردند. چرا که خوارزمی کتابی به نام «پنجره ارقام» ندارد و منطق فازی کمتر از ۵۰ سال پیش، در سال ۱۹۶۵، توسط دکتر لطفی‌زاده پایه‌گذاری شده است. آن‌هایی که ارادت خاصی به بیل‌گیتس داشتند و سخنرانی جذاب او را در کالج کونکورديا شنیده بودند، این خبر را مضحک خواندند و گفتند که چنین صحبتی در سخنرانی وی وجود نداشته و XP مخفف «experience» است. خودتان بروید و در وبگاه مایکروسافت^۲ ببینید!

انتشار اطلاعات غلط و جعل گفتار، آگاهانه و به قصد فریب یا شوخی کردن با افرادی که احتمالاً آن را باور می‌کنند، «هوکس»^۳ نامیده می‌شود.

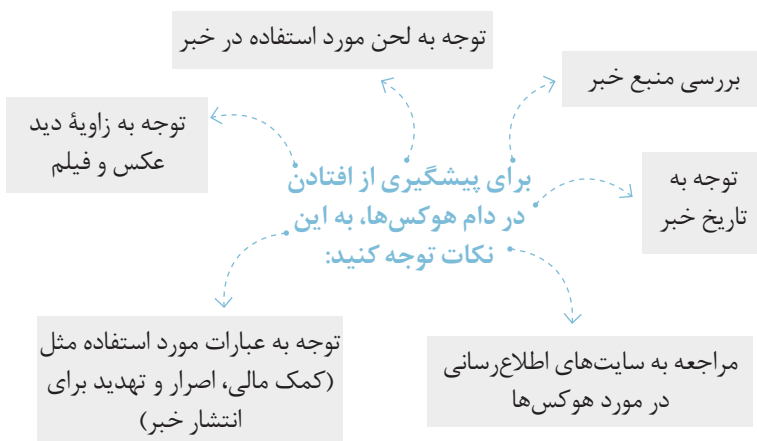

رئیس بیمارستان امام رضای کرمانشاه، درخواست اطلاع‌رسانی فوری و ... یا دکتر رنجبر، رئیس بیمارستان نمازی شیراز در مورد فلج ناگهانی...؛ با یک سرچ ساده متوجه خواهید شد که نه دکتر چراغی رئیس بیمارستان امام رضای کرمانشاه و نه دکتر رنجبر رئیس بیمارستان نمازی شیراز است.

بخشی از متن خبر یا توضیح عکس و فیلمی را که به نظر تان هیجان‌آور است، در باکس گوگل تایپ و نتیجه را بررسی کنید. وبلاگ‌های ناشناس و سایت‌های بی‌نام و نشان منابع معتبری نیستند. نگاهی به آرشیو سایت نقل‌کننده خبر بیندازید و در سابقه‌اش اطلاعات اولیه را بیابید.

● به لحن به کار رفته در متن، زاویه دید در عکس و نحوه فیلم‌برداری دقت کنید. در برخی هوکس‌ها کافی است یک نگاه کوتاه به سایت نقل‌کننده خبر بیندازید تا بلافاصله متوجه شوید که با یک هوکس طرف هستید. عبارات طنزآمیز در سایت، نشانی طنزآمیز و لحن نوشتاری بیانگر غیر واقعی بودن خبر است. مثل هوکس طنزآمیزی که مدعی شده بود او با ما ایرانی است. نوشتارهای دیگر سایت، مثل «امانت‌داری و اخلاق‌نداری» و یا «این خبر بدون ذکر منبع مجاز می‌باشد، کی به کیه!» همه و همه بیانگر هوکس هستند. عکس و فیلم با کیفیت پایین نیز فرصت زیادی برای شایعه‌سازی فراهم می‌کنند.

● به تاریخ خبر توجه کنید. اعلام زمان‌های نسبی، مثل به زودی، دیروز، از هفته آینده و ... از اعتبار خبر می‌کاهد. همچنین، روزهای اول آوریل، سیزدهم نوروز و روزهای پس و پیش این تاریخ‌ها، اوج هوکس‌سازی‌اند. در این روزها به اخبار عجیب اعتماد نکنید. ● به نشانه‌ها توجه کنید. اشتباه املائی و نگارش شتاب‌زده، استفاده از عبارت «آیا می‌دانید»، تبلیغ، درخواست

کمک می‌کند تا هوشیارانه عمل کنیم. از اطلاعات و اخبار نامعتبر و دروغین فاصله بگیریم و عاملی برای انتقال آن‌ها نباشیم.

پی‌نوشت

1. concordia
2. (www.microsoft.com)
3. Hoax
4. deception
5. fraud
6. fake
7. imposture
8. humbug

کمک مالی، اصرار و تهدید برای انتشار مطلب و تحریک شدید احساسات، همه می‌توانند دلایلی برای تردید در پذیرش خبر باشند. به این نشانه‌ها توجه کنید و پیرامون خبر بیشتر تحقیق کنید.

۲. برخی از سایت‌ها به شناسایی و اطلاع‌رسانی در زمینه هوکس‌ها دست زده‌اند. اگر در زمینه خبری تردید کردید، می‌توانید از این سایت‌ها کمک بگیرید؛ مثل سایت گمانه (www.gomaneh.com) یا سایت اطلاع از آخرین هوکس‌ها.

در نهایت این شناخت و آگاهی به ما